

RTREYT FYRI FRÆLSI

fólk til maskinmeistarar, skiparar ella stýrimenn; ja, um eingin bygdí húsini, vit búgva í; um eingin ansaði børnunum, teim sjúku og gomlu, so tey arbeiðsføru fingi tíð til at fara til arbeiðis at tjena pengar; um eingin lærði øll fakfólkini teirra fak – seljaran og handilsfólkini at selja, lýsingarfólkini at gera lýsingar, bókhaldaran at gera roknskap; um eingin lærari lærði øll at stava og rokna, so fólk kunnu ognar sær meira kunnleika og vaksa upp til at verða virðisskapandi samfelagsborgarar; um einki medisín var at lekja fólk við, so tey hava heilsu til at kunna arbeiða; um eingin í heila tikið hevði havt umsorgan fyri hvørjum øðrum.

Alt hongur saman og er síná-millum treytað. Vinnan kann ikki vera sínar móttakarar fyruttan og umvent. Eftirspurningur og útboð eru treytað av hvørjum øðrum. Tí ber ikki til at siga, at nøkur fólk bara eru ein útreiðsla, meðan onnur bara eru ein inntøka. So einfalt er tað ikki. Eitt og hvørt menniskja hevur virði í sær sjálvum og spælir ein leiklut í heildini. Tørvurin hjá einum er livibreyðið hjá onkrum øðrum.

Øll hava tørv á umsorgan

Vit mugu ikki halda, at einans peningalig virði eru nakað verd, tí ikki alt, sum lønar seg menniskjansliga, lønar seg peningaliga – og umvent: ikki alt, sum lønar seg peningaliga, lønar seg menniskjansliga. Verulig virði skapa vit fyrst og fremst við at vera nakað fyri hvønnannan og við at hava nakran at vera nakað fyri. At betra um lívsgóðskuna hjá øðrum, betrar eisini okkara egnu

lívsgóðsku.

Vit mugu ikki gloyma, at vit øll eru børn at byrja við, og vit kunnu øll gerast sjúk og gomul, har onnur mugu taka sær av okkum og geva okkum umsorgan, fyri at vit kunnu yvirliva. Eingin yvirlivir alt lívið púrasta einsamallur. So vit eru øll bundin so ella so at hvørjum øðrum. Tað er tí, vit liva saman í einum “sam-felag”.

Um vit ikki raðfesta samhalds-festi og ikki kenna ábyrgd fyri hvørjum øðrum, fær tað avleiðingar fyri samfelagið. Í seinastuni hava vit í miðlunum lisið og sæð, hvussu nøkur okkara liva undir fátæka-markinum, har fólk – hóast tey arbeiða fulla tíð – eru so fátøk, at tey ikki hava ráð til at keypa børnum sínum heilsugóðan mat, at ganga til tannlækna ella lata børn síni ganga til ítrótt, tí húski teirra má liva fyri bara 20 kr. um dagin fyri hvørt fólk.

Fátækradømi kostar okkum dýrt

Hava vit veruliga ráð til at loyva, at børn mugu dúva uppá ókeypis mat frá hjartagóðum fólkum fyri ikki at ganga nærum svong? Er tað ikki hjartaleyst at lata børn liva undir slíkum korum? Hava vit ráð til at loyva fátækradømi millum eldri fólk? Er tað ikki ótakksamt? Hava vit ráð til at lata fólk, sum arbeiða fulla tíð, óttast fyri, um tey nú munnu standa heimleys á gøtuni næsta mánaða, tí lønin ikki røkkur til vanligar rokningar? Er tað ikki at leggja eitt heilt órimiligt trýst á fólk?

Alt fleiri eru tibetur farin at kenna á sær, at hetta er ikki rætt,

og at vit mugu gera okkurt við tað, tí eingin fer væl av, at annar fer illa. Eg haldi, tað býr djúpt í flestum menniskjum, at tey vilja hjálpa øðrum. Tí í veruleikanum hava vit øll tørv á ikki at vera slept á fjall, um vit koma illa fyri, men at kunna kenna okkum trygg sum partur av einum felagsskapi, sum ansar eftir okkum.

Vit vita, hvat hendir í samfeløgum við lítlum samhalds-festi. Fleiri gerast fátøk, og fátækradømi gerst ein óndur snyril, sum førir við sær meira fátækradømi, neyð og elendigheit, sjúku, misnýtslu, brotsverk osfr. Fleiri gerast offur fyri brotsmonnum, og samfelagið gerst ótrygt hjá øllum at liva í. Hetta kostar í veruleikanum sam-felagnum nógv meira í síðsta enda enn tað at basa fátækradømi. So nei, vit hava ikki ráð til ikki at geva fólk, serliga børnum, ein tjans.

Børn rætt til eitt trygt og gott lív

Vit vita eisini um nógv víðagitin fólk við einastandandi gávum – granskarar, læknar, tónleikarar, forsetar – ið sum børn livdu í djúpasta fátækradømi, men sum tilvildarlaga møttu hjartagóðum fólkum, ið sóu møguleikarnar í teimum og hjálptu teimum, so tey fingi ein tjans. Um eingin hevði sæð tey og hjálpt teimum, høvdu tey ongantíð fingið høvi til at vísa sítt virði og at veita sítt virðismikla ískoyti til heimin.

Tað er syrgiligt at hugsa sær, hvussu nógv fólk detta niður-ímillum, sum hava góðar gávur, ið fara fyri skeyti, og sum vit onnur ongantíð fáa ágóðan av, tí tey ikki

eru heppin at møta onkrum, sum sær tey og rættir teimum eina hjálpanði hond – ella tí tey ikki liva í einum samfelag, sum tekur sær av teimum, ið eru við skerdan lut.

Tí mugu vit syrgja fyri, at hvør einasti borgari fær eitt virðiligt útgangsstøði og møguleikar til at menna síni evni og førleikar á besta hátt. Tað er ábyrgd okkara alra at skipa samfelagið soleiðis, at eingin verður hildin niðri av fátækradømi. Tey børn, ið verða sett í verðina, eiga øll rættin til eitt lív – og ikki bara eitt lív, men eitt trygt og gott lív, sum styrkir tey og ger tey til góðar samfelagsborgarar.

Viðkomandi slagorð

Júst hvat teir triggir – Jens Olivur Lisberg, Janus Øssursson og Pauli Dahl – hugsaðu, tá teir gjørdi tað fyrsta Merkið í 1919, veit eg ikki, men óivað valdu teir ímyndina av kristnu trúnni – krossin – fyri at Merkið skuldi minna okkum á tey virðini, sum øll hini fløggini við krossi á hjá okkara brøðratjóðum í Norðanlondum eisini umboða. Teir triggir litirnir eru teir somu sum í norska og íslenska flagginum, men kanska er tað heldur ikki heilt av tilvild, at litirnir eisini eru teir somu sum í franska flagginum, kallað Tricolore, har blái liturin stendur fyri liberté (frælsi), hvíti liturin fyri égalité (javna), og reyði liturin fyri fraternité (brøðralag).

Liberté, égalité, fraternité. Hetta vóru slagorðini í fronsku kollveltingini í 1789. Hesi orðini eggjaðu til uppreistur móti einum kongshúsi, sum var farið út um alt mark í síni valdsmisnýtslu og hevði púrasta mist alt samband

við fólk. Harðrenda einaveldið tók frælsið frá borgarunum, gjørdi alstóran mun á fólkum og syndaði samanhaldið millum teirra, inntil fólk ið ikki longur fann seg í hesum.

Samanhald fortreyt fyri trygd og frælsi

Hóast danir neyvan vóru líka so harðrendir móti føroyingum, tá Jens Olivur og onnur teknaðu føroyska flaggið, sum franska feudalistyrðið var móti fransmonnum, so vóru hesi trý slagorðini kortini uttan iva eisini viðkomandi fyri fólk okkara. Og tey eru tað enn, tí tað øvuta – ófrælsi, ójavni og split – spjaðir fólk ið og syndrar samanhaldið, ið er fortreytin fyri, at vit øll kunnu yvirliva á hesum lutfalsliga avbyrgdu, veðurbardu oyggjum í Norðuratlantshavi. Og ikki bara yvirliva, men liva væl – saman.

Merkið minnir okkum á, hvussu týðningarmikið tað er at vera til-vitaður um, at vit liva saman í sam-felag, har vit øll hvør sær hava ábyrgd av at tryggja hvønnannan við okkara ikasti. Tí við at halda saman og hjálpa hvørjum øðrum lyfta vit hvørtannað, so vit øll kunnu gerast bæði trygg og fræls menniskju.

Eg fari at enda við at ynskja okkum øllum hjartaliga til lukku við 75 ára degnum hjá flaggi okkara, Merkinum. Takk fyri, at eg fekk høvi til at bera hesi orð fram henda serliga dag. Og takk fyri, at tit lurtaðu so leingi.

